

# Katarzyna Janczulewicz

---

"Bibliotekarz 2.0 : nowoczesność na bazie tradycji : biblioteka w przestrzeni edukacyjnej", red. nauk. Stanisław Skórka, Michał Rogoź, współpr. Ewa Piotrowska, Kraków 2015 : [recenzja]

---

Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media nr 2 (25), 161-167

---

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

## RECENZJE I OMÓWIENIA

---

### **Katarzyna Janczulewicz**

Zakład Zarządzania Informacją  
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej  
Uniwersytet Śląski w Katowicach  
e-mail: k.janczulewicz@gmail.com

**Bibliotekarz 2.0 : nowoczesność na bazie tradycji : biblioteka w przestrzeni edukacyjnej / red. nauk. Stanisław Skórka, Michał Rogoż ; współpr. Ewa Piotrowska. – Kraków : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2015. – 248, [1] s. : il. (w tym kolor.) ; 24 cm. – ISBN 978-83-7271-953-9**

Kiedy w 2004 r. pojawiła się idea Web 2.0, a użytkownicy Internetu stali się współtworzącymi zasoby sieci prosumentami, wielu teoretyków zastanawiało się nad miejscem tradycyjnych bibliotek i bibliotekarzy w nowoczesnym świecie. Nowy kierunek rozwoju technologii sprawił, że konieczne okazało się nie tylko doposażenie bibliotek w narzędzia informatyczne, ale też zatrudnianie wykwalifikowanych bibliotekarzy, poza tradycyjnymi umiejętnościami zawodowymi rozwijających swe kompetencje cyfrowe i interpersonalne.

Jedną z licznych publikacji na temat roli nowoczesnego bibliotekarza w świecie informacji i technologii jest monografia wieloautorska *Bibliotekarz 2.0 : nowoczesność na bazie tradycji : biblioteka w przestrzeni edukacyjnej* (Kraków, 2015). Zaproszeni do współpracy autorzy wieloaspektowo podjęli temat kierunków rozwoju zawodu bibliotekarza, wskazując szereg umiejętności niezbędnych do realizacji powierzonych zadań bibliotecznych. Książka została podzielona na 3 części. W pierwszej, zatytułowanej *Kultura informacyjna*, czworo autorów zaprezentowało rozważania dotyczące edukacji w kulturze informacyjnej oraz roli, jaką odgrywają w niej biblioteki różnego typu. Artykuł Michaela Gormana (Chicago, USA) pt. *Library education in the twenty-first century* (Edukacja biblioteczna w XXI wieku) odnosi się do wartości w edukacji bibliotecznej. Badacz wskazał, że wartości muszą znajdować się w centrum aktywności bibliotek, szczególnie w czasie

określanym jako *age of information*. Poza wskazaniem różnic pomiędzy historycznym a współczesnym postrzeganiem wartości w bibliotece autor podkreślił znaczenie technologii w kształtowaniu wartości. Spory fragment artykułu poświęcił roli studiów bibliotekoznawczych w tym zakresie, przytoczył również katalog kompetencji zawodowych bibliotekarzy ALA (American Library Association). Istotne znaczenie ma proces kształcenia ustawicznego, w którym biblioteki funkcjonują jako strażnice wiedzy.

Wiesław Babik (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie) w artykule pt. *Kultura informacyjna na wyższej uczelni: studium przypadku* podjął rozważania na temat pojęcia kultury informacyjnej i umiejscowienia jej w pedagogice dorosłych. Przedstawił wyniki przeprowadzonej analizy rozpowszechniania informacji reklamowych na wybranej uczelni jako przykład działań podejmowanych przez studentów w zakresie przestrzeni informacyjnej w miejscu studiowania.

Rolę technologii informacyjnych w polskiej edukacji omówiła Hanna Batorowska (Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) w artykule pt. *Od edukacji informacyjnej ucznia do kultury informacyjnej człowieka dorosłego*. Przełomowym rokiem okazał się rok 1991 – zaczęto wówczas dostrzegać potrzebę edukacji w tej dziedzinie. Wprowadzając w temat artykułu, autorka dokonała przeglądu stanowisk przedstawicieli różnych dyscyplin na temat edukacji informacyjnej, zaprezentowała też treści zawarte w obowiązujących podstawach programowych. Zarysowanie miejsca edukacji informacyjnej w polskiej oświacie stanowiło wstęp do rozważań o edukacji informacyjnej osób dorosłych, realizowanej głównie w placówkach pozaszkolnych. Andragodzy wskazują, że kształtowanie postaw informacyjnych oraz potrzeba kultury informacyjnej wpływają na jakość życia obywateli i ich postrzeganie otaczającego świata.

W tematykę cyberinfrastruktury nauki wprowadził czytelników Marek Nahotko (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie) w artykule pt. *Bibliotekarz w kolaboratorium*. Pracownicy bibliotek naukowych biorą bezpośredni udział w procesie dydaktycznym i badawczym, stąd ich rola w rozwoju nauki wzrasta. Synergia wielu infrastruktur – nauki, telekomunikacji biznesu – powoduje tworzenie się nowych form współpracy naukowej, kolaboratoriów łączących segmenty rzeczywistości wirtualnej w czasie rzeczywistym. M. Nahotko wskazuje zadania bibliotekarzy: od obsługi projektów naukowych, poprzez bycie ekspertem w dziedzinie prawa autorskiego i systemów oceny dorobku naukowego,

po tzw. tułaczą działalność informacyjną (*roving reference*) – obecność bibliotekarza tam, gdzie mogą przebywać potencjalni użytkownicy bibliotek w przestrzeni uczelni. Autor zwraca uwagę na dyfuzję funkcji informacyjnej bibliotek.

Druga część publikacji, zatytułowana *Biblioteka 2.0*, wprowadza czytelnika w zagadnienia związane z wykorzystaniem nowoczesnej technologii we współczesnym bibliotekarstwie. Autorzy artykułów omawiają teoretyczne i praktyczne aspekty technologii stosowanej w bibliotekach. Piśmiennictwo bibliotekoznawcze dotyczące idei Web 2.0 omówił Zdzisław Gębołyś (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach) w artykule pt. *Web 2.0 w bibliotece po polsku i po niemiecku – polskie i niemieckie książki na temat Biblioteki 2.0*, w którym sprawdził bibliologiczną refleksję nad ideą Web 2.0. W tym celu porównał rezultaty poszukiwań w wyszukiwarkach Google i Google Scholar oraz w dziedzinowych bazach danych rejestrujących publikacje naukowe z zakresu informatologii i bibliologii. Następnie przedstawił analizę uzyskanych wyników oraz ocenę zarejestrowanych publikacji polskich i niemieckich: ich stronę formalną, zakres merytoryczny i recepcję czytelniczą wśród studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa.

Temat znaczenia bibliotek dla ich użytkowników omówiła Wanda Matras-Mastalerz (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) w eseju pt. *Strefa nauki, strefa kultury – biblioteka na miarę XXI wieku*. Autorka przybliżyła wartości, jakie powinny nieść społeczeństwu księżnice wszystkich typów. Jej zdaniem stanowią one aktywną przystań w dążeniu do zdobywania wiedzy i są miejscem podejmowania różnorodnych działań integrujących społeczności lokalne.

*Innowacje w bibliotece naukowej – teoria a praktyka* to tytuł artykułu Sabiny Kwiecień (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie). Po zdefiniowaniu pojęcia innowacji autorka dokonała analizy polskich i zagranicznych czasopism dziedzinowych z lat 2010–2013, uwzględniając w nich tematykę innowacji. Przeprowadzona kwerenda pozwoliła badaczce wyróżnić i scharakteryzować następujące rodzaje innowacji w bibliotekach naukowych: komunikacyjne, produktywne, technologiczne, organizacyjne, społeczne i marketingowe. S. Kwiecień porównała tematyczne trendy na gruncie polskim i zagranicznym – w obu grupach dominują prace teoretyczne omawiające przykłady innowacji, które mogłyby być wdrażane w bibliotekach.

Odbiór społeczny bibliotek akademickich zbadała Monika Curyło (Biblioteka Katedry UNESCO, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie),

autorka artykułu pt. *Moja nowa biblioteka: oczekiwania krakowskich maturzystów wobec bibliotek akademickich*. W 2013 r. przeprowadziła ona badanie ankietowe dotyczące oczekiwań krakowskich absolwentów szkół średnich wobec przyszłej biblioteki akademickiej. Badanie zostało uzupełnione o dotychczasowe doświadczenia ankietowanych związane z korzystaniem z bibliotek różnego typu, takie jak częstotliwości odwiedzin czy realizowane potrzeby informacyjne (wypożyczanie księgozbioru, korzystanie z komputera i Internetu). M. Curyło zapytała również o cechy idealnego bibliotekarza, oczekiwania wobec organizacji przestrzeni bibliotecznej, potrzebne bezpłatne usługi świadczone przez biblioteki. Ważny wniosek płynący z przeprowadzonego badania jest taki, iż praca bibliotekarzy oraz rola bibliotek w procesie naukowym i dydaktycznym są doceniane. Nikt z ankietowanych nie uznał księżnic za przestarzałe instytucje.

Dorota Grabowska (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego) skupiła się na jednej z najbardziej specyficznych grup użytkowników w bibliotekach publicznych – młodzieży (za tę grupę użytkowników w bibliotekach uznaje się osoby między 11. a 18. rokiem życia). W artykule pt. *Młodzież w bibliotece publicznej – wyzwanie dla bibliotekarzy* omówiła raporty dotyczące korzystania przez młodzież z mediów i technologii. Odwiedziny w bibliotece uznała za formę spędzania przez młodych ludzi czasu wolnego, dlatego kluczowe w pracy z nimi jest rozpoznanie zainteresowań i potrzeb informacyjnych. Kształtowanie oferty dla młodego pokolenia obejmuje nie tylko doposażanie księgozbioru w nowości czytelnicze, ale także odpowiednią aranżację przestrzeni bibliotecznej. Jedną z prób wyjścia naprzeciw potrzebom czytelniczym młodzieży jest współpraca ze szkołami i domami kultury. Nie bez znaczenia są predyspozycje pracowników oddelegowanych do obsługi czytelniczej młodego pokolenia. W podsumowaniu artykułu można dostrzec analogię pomiędzy ideą biblioteki 2.0 a bibliotekami dla młodzieży.

Zagadnienie znaczenia współpracy bibliotek omówiła Barbara Szczepanowska (Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy CIOP-PIB w Warszawie) w artykule pt. *Międzynarodowa współpraca bibliotek wsparciem dla rozwoju nauki i praktyki*. Autorka scharakteryzowała działania podejmowane przez bibliotekę specjalistyczną, mające na celu zwiększenie efektywności pracy. Opisana przez nią Biblioteka CIOP-PIB współpracuje z dwiema instytucjami zagranicznymi: Biblioteką MOP (Międzynarodowa Organizacja Pracy) w Genewie oraz Biblioteką Międzynarodowego Centrum CIS-ILO w Genewie. Międzynarodowa kooperacja instytucji prowadzi m.in. do

zapewnienia dostępu do najnowszych zagranicznych danych naukowych i specjalistycznych.

Finansowe wsparcie Unii Europejskiej dla bibliotek naukowych przeanalizowała Marta Stąparek w artykule pt. *Science space – stacja biblioteka naukowa: inicjatywy i projekty wspierające naukę podejmowane przez bibliotekarzy akademickich po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*. Projekty, które były realizowane przez uczelnie wyższe i ich biblioteki, dotyczyły przede wszystkim infrastruktury bibliotek i cyfryzacji zbiorów. Artykuł uzupełniają dwa wykazy inwestycji zrealizowanych przez uczelnie wyższe i ich biblioteki – wykazy te zawierają 58 projektów z podziałem na województwa.

W trzeciej części publikacji, zatytułowanej *Wiedza, umiejętności, kompetencje*, przedstawione zostały różnorodne aspekty pracy bibliotekarzy. Dagmar Čerňová (Ústřední knihovna Fakulty sociálních studií, Uniwersytet Masaryka, Brno) w artykule pt. *Information fluency – to teach or not to teach (librarian's role in the academic world)* (Umiejętności informacyjne – uczyć czy nie uczyć (rola bibliotekarza w świecie akademickim) podjęła temat edukacji w zakresie umiejętności informacyjnych. Autorka wprowadziła pojęcie *information fluency* jako nową koncepcję *information literacy* oraz wskazała działania podejmowane w jej bibliotece, takie jak kursy, szkolenia i projekty zachęcające studentów do efektywnego korzystania z informacji. Działania te mają na celu wykształcenie w użytkownikach cech odpowiadających idei *information fluency*.

Artykuł pt. *Communication of cultural institution at visual communications times* (Komunikacja instytucji kultury w czasach komunikacji wizualnej) Mantasa Pelakauska (Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie) to esej ukazujący rolę wizualizacji informacji w komunikacji naukowej. Autor zadał bibliotekarzom – pracownikom nowoczesnych instytucji kultury – pytanie dotyczące ich komunikacji z użytkownikami: Biblioteki powinny być otwarte na przepływ myśli, ale czy zawsze są? Na zakończenie wymienił 10 zasad, o których bibliotekarze powinni pamiętać (pierwsza brzmi: *love your customers*).

Zagadnienie postrzegania własnego zawodu omówiły Magdalena Janas i Renata M. Zając (Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) w artykule pt. *Samoocena bibliotekarzy w kontekście wizerunku i przyszłości zawodu*. Autorki przedstawiły wyniki przeprowadzonego badania samooceny bibliotekarzy krakowskich bibliotek naukowych, w którym udział wzięło ponad 100 bibliotekarzy. Wśród cech wpływających na samoocenę pracowników wyróżniły kwestie: formalne (płeć, staż pra-

cy), personalne (cechy charakteru) oraz merytoryczne, bezpośrednio związane z obowiązkami zawodowymi (ocena wykonywanej pracy). Wyniki zostały zestawione z podobnym badaniem przeprowadzonym przez Berlin-Initiative w bibliotekach niemieckich.

Rolę wiedzy psychologicznej w bibliotekach przeanalizowała Bożena Karzewska (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski) w artykule pt. *Przydatność wiedzy psychologicznej w pracy bibliotekarza*. Na wstępie zobrazowała zróżnicowanie pozycji klientów oraz postawy wobec nich w firmie lub instytucji w okresie PRL i po 1989 r. Obecna rzeczywistość i duża konkurencja na rynku usług powodują konieczność doskonalenia umiejętności interpersonalnych pracowników – firm usługowych, urzędów i instytucji non profit. Poza profesjonalnym i merytorycznym przygotowaniem do wykonywanej pracy niezwykle ważne jest nawiązanie i podtrzymanie relacji z klientem – użytkownikiem biblioteki. Autorka omówiła teoretyczne kwestie dotyczące procesu kształtowania relacji, podała szereg umiejętności, jakie powinni posiadać bibliotekarze, oraz przedstawiła katalog cech dobrego bibliotekarza.

Temat miejsca bibliotekarza w społeczności lokalnej przeanalizowała Halina Rusińska-Giertych (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski) w artykule pt. *Bibliotekarz animatorem i menedżerem kultury lokalnej*. Owocne działania wynikają ze znajomości lokalnych potrzeb i problemów oraz z własnego, wewnętrznego przekonania bibliotekarzy co do słuszności animowania lokalnej kultury. Autorka podała przykłady animacji społeczno-kulturalnej oraz scharakteryzowała cechy osobowościowe animatora kultury, wyrażając przekonanie, że bibliotekarze doskonale sprawdzają się w tej dziedzinie. Praca biblioteczna łączona z aktywnym animowaniem lokalnej społeczności przyczynia się do obopólnych korzyści, rozwijając regionalny kapitał kulturowy.

Ostatni artykuł, autorstwa Joanny Dziak (Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej w Gliwicach), został zatytułowany: *Tracić, gonić, wykorzystywać? Zarządzanie czasem w bibliotece*. Czas postrzegany jest jako wartość organizacyjna, ekonomiczna i kulturowa. Wykorzystywanie coraz nowszej technologii przyspiesza procesy biblioteczne, jednak rodzi się pytanie, co z efektywnością i korzyściami z tym związanymi. Autorzy zajmujący się procesem zarządzania pracą bibliotek zwracają uwagę na konieczność planowania podejmowanych działań i korzyści ekonomiczne płynące z unifikacji i normalizacji pracy. Szacunku wymaga nie tylko czas czytelnika, ale także czas pracowników. J. Dziak przeprowadziła badanie ankietowe pracowników Biblioteki Głównej Po-

litechniki Śląskiej, w którym zebrała ich opinie dotyczące zarządzania czasem w bibliotece. Świadome i systematyczne kształtowanie zadań i procesów bibliotecznych usprawnia pracę bibliotekarzy, poprawia ich samopoczucie i wpływa na pozytywne postrzeganie biblioteki przez jej użytkowników.

Nowoczesny bibliotekarz jest tradycjonalistą. Poza wielką pasją do książek odznacza się wysokimi kompetencjami cyfrowymi i interpersonalnymi. Bibliotekarz na miarę XXI w. powinien ciągle doskonalić swój warsztat pracy i orientować się w aktualnych trendach międzynarodowych instytucji naukowych i badawczych. W recenzowanej publikacji przedstawiono tylko część możliwości, jakie daje zawód bibliotekarza. Podjęte zagadnienie jest interdyscyplinarne, a temat pozostaje otwarty. Przedstawione artykuły mogą stanowić inspirację dla bibliotekarzy, którzy chcieliby doskonalić swoje umiejętności.